

*В.І. АРТИШ, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Виробництво та реалізація органічної продукції в світі

Постановка проблеми. Виробництвом органічної сільськогосподарської продукції займаються майже всі країни світу. Частка господарств, що постачають таку продукцію, постійно зростає. Характерним показником розвитку органічного сільського господарства є розміри органічних площ під сільськогосподарськими культурами.

У теперішній час проявляється підвищена заінтересованість визначеного сектора економіки, виникає необхідність формулювання поняття якості органічної продукції, розробки й управління системою менеджменту якості підприємств по виробництву такої продукції. Основне завдання – забезпечити випуск конкурентоспроможної якісної продукції, оцінюючи результативність та ефективність своєї діяльності за визначеними критеріями, знижуючи собівартість, скорочуючи витрати та збільшуючи прибуток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку органічної продукції займаються вітчизняні та зарубіжні науковці. Серед українських учених цю проблему порушують у своїх працях В. Андрійчук [1], Н. Бородачева [2], Є. Милованов [4], Т. Харченко [5], В. Шлапак [6] й ін. Серед іноземних науковців пошуком вирішення питань виробництва органічної продукції займаються А. Сагота [7], Г. Добиш [3], Н. Вілдер, Ю. Лернод [8], К. Хольгер [9] та ін.

Мета статті – дослідження виробництва та реалізації органічної продукції в світі, аналіз ринку й визначення пріоритетних напрямів його розвитку.

Виклад основних результатів дослідження. Наприкінці ХХ ст. починає швидко розвиватися світовий ринок органічної продукції харчування. З часом органічне виробництво перетворюється на стратегію інноваційного розвитку агропромислового комплексу більшості країн світу [12]. За останні тридцять років посилюється увага урядовців і бізнесменів різних країн до перспективного ринку органічної продукції, розробляються системи державного регулювання ринку, створюються національні стандарти й системи сертифікації, відбувається динамічний розвиток ринку органічної продукції та відмічаються щорічні темпи її приросту.

Останнім часом у світі зростає заінтересованість у безпечних продуктах харчування. Продукція сільського господарства, одержана без застосування хімічних засобів, мінеральних добрив, шкідливих кормових добавок, без ГМО, це не лише здоров'я людей, а й збереження чистоти навколишнього середовища та відновлення родючості ґрунтів. Саме світовий попит на екологічно чисті продукти харчування має забезпечити органічне виробництво.

Світовий ринок органічних продуктів останніми роками демонструє стабільні й високі темпи росту. Так, за результатами досліджень, проведеними провідними організаціями органічного руху IFOAM (Міжнародна федерація органічних сільськогосподарських рухів) та FiBL (Дослідний інститут органічного сільського господарства в Швейцарії), до якого включено 162 з 224 країн світу, екологічним виробництвом сільськогосподарської продукції займаються

понад 2,3 млн господарств, які використовують близько 44 млн га сільськогосподарських угідь [5], включаючи землі у конверсії, або 1% загальної площі сільськогосподарських земель світу. При цьому, тільки з

2000 року площа органічних сільськогосподарських земель із 14,9 млн га зросла до 37,2 млн га у 2011 році, а у 2014-му становила вже 43,7 млн га [11] (рис.1).

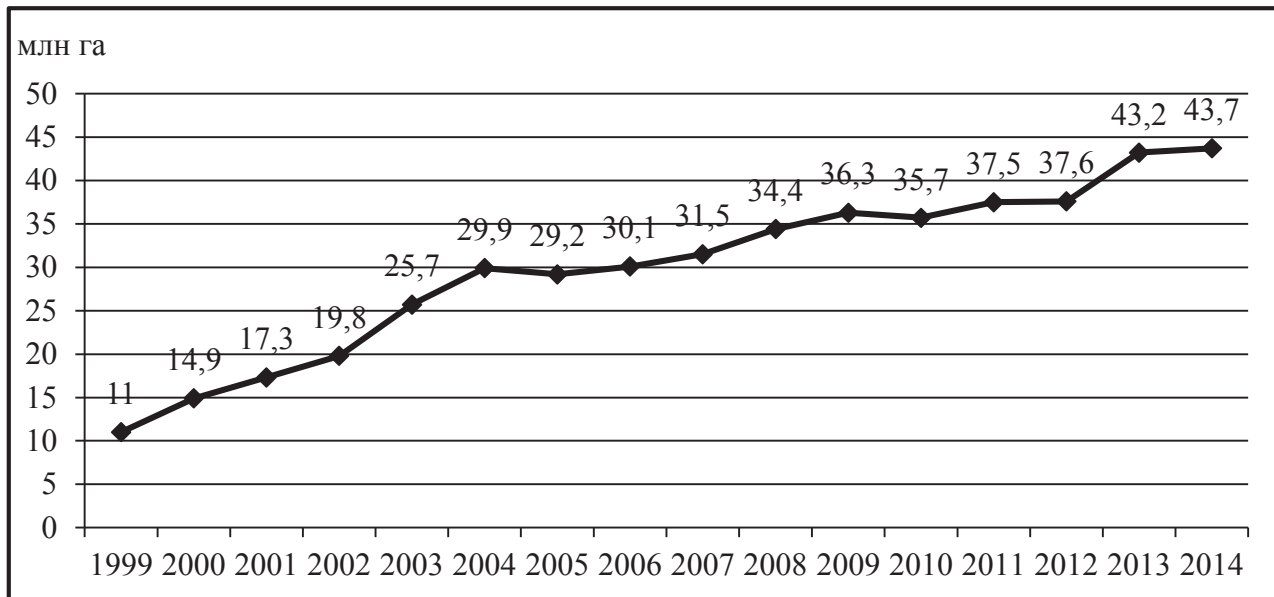

Рис. 1. Динаміка розвитку земель під органічним землеробством у світі

Джерело: [11].

Світовими лідерами серед країн світу за площею земель, зайнятих під органічним виробництвом, є Австралія, Аргентина, Китай і Бразилія. До регіонів із найбільшими площами сільськогосподарських земель, що обробляються органічно, належать Австралія й Океанія (понад 17 млн га), Європа

(близько 12 млн га) та Латинська Америка (близько 7 млн га).

Країни з найбільшими обсягами ринків органічних продуктів – США, Німеччина й Франція. Однак найвищий рівень споживання їх простежується в Швейцарії, Люксембурзі, Данії та Австрії [11] (рис.2).

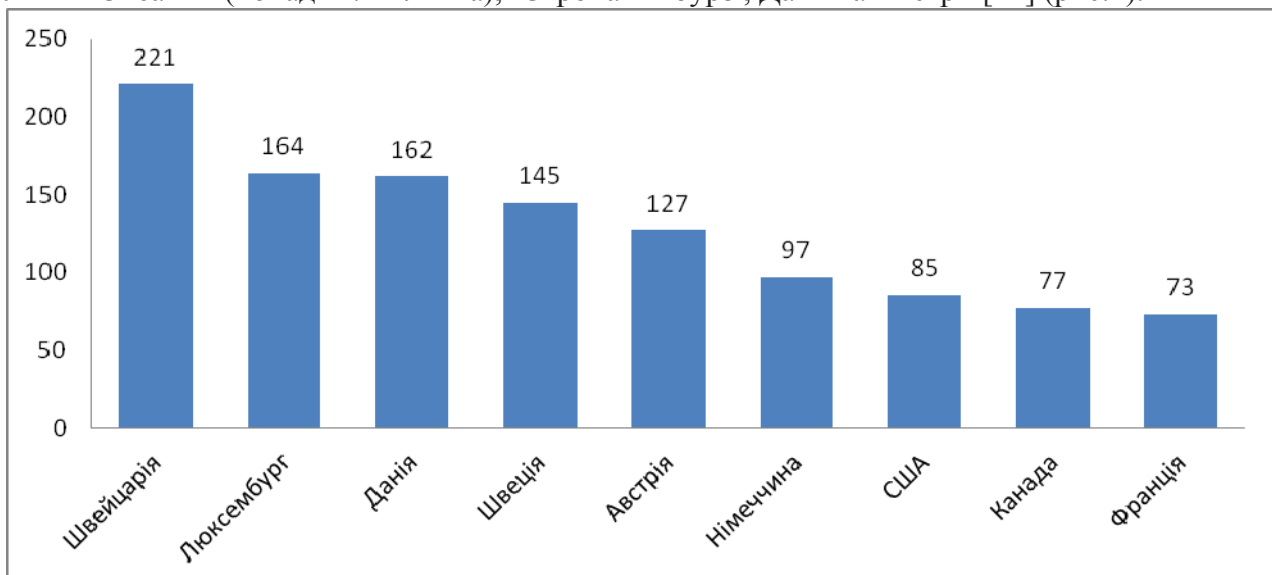

Рис. 2. Споживання органічної продукції на душу населення у світі, 2014 р.

Джерело: [11].

Споживання такої продукції в країнах, що розвиваються, на досить низькому рівні в зв'язку з тим, що переважна більшість місцевого населення знаходиться за межею бідності та є екологічно неграмотним. Попит на органічні продукти, як показує практика, зростає з підвищенням рівня економічного розвитку країн, добробуту, освіти та загальної поінформованості населення.

Хоча органічне виробництво продовжує зростати по всій планеті, основна частина реалізації органічних харчових продуктів і напоїв зосереджена, переважно, у високорозвинутих індустриальних країнах. На поточний момент більше 90% споживання органічних продуктів припадає на Північну Америку й Західну Європу. Однак логічно, що з подальшим економічним розвитком інших країн, підвищенням рівня добробуту, освіти та загальної інформованості їхнього населення, зростатиме і попит на органічні продукти в цих країнах. Прикладом тому може бути потужне економічне зростання у таких країнах, як Бразилія, Індія, Китай, де значно збільшилася чисельність сімей, що належать до середнього й заможного класів, і, як ре-

зультат, споживання органічних продуктів також почало зростати [5].

Сфера органічного виробництва у світі охоплює сільськогосподарську та переробну галузі, а також заготівлю продукції, яку збирають у лісах, одержують від бджільництва й аквакультури. Результатом органічного виробництва є органічна продукція, до якої належить цілий спектр товарів, серед яких косметика, одяг, меблі, предмети інтер'єру, засоби гігієни, органічна побутова хімія, дитячі іграшки тощо. Основним же сегментом світового ринку органічної продукції є виробництво екологічно чистих продуктів харчування.

Останні дослідження світового ринку органічної продукції показують, що ринок знаходиться у фазі активного розвитку та є альтернативою споживанню екологічно небезпечної продукції. Якщо у 2005 році світовий ринок органічної продукції становив понад 15 млрд дол. США, то вже в 2011-му він збільшився до 33,2 млрд дол. США. За результатами 2015 року світовий ринок органічної продукції збільшився у 6 разів, порівнюючи з 2005 роком, і досяг рівня 90 млрд дол. США (рис. 3).

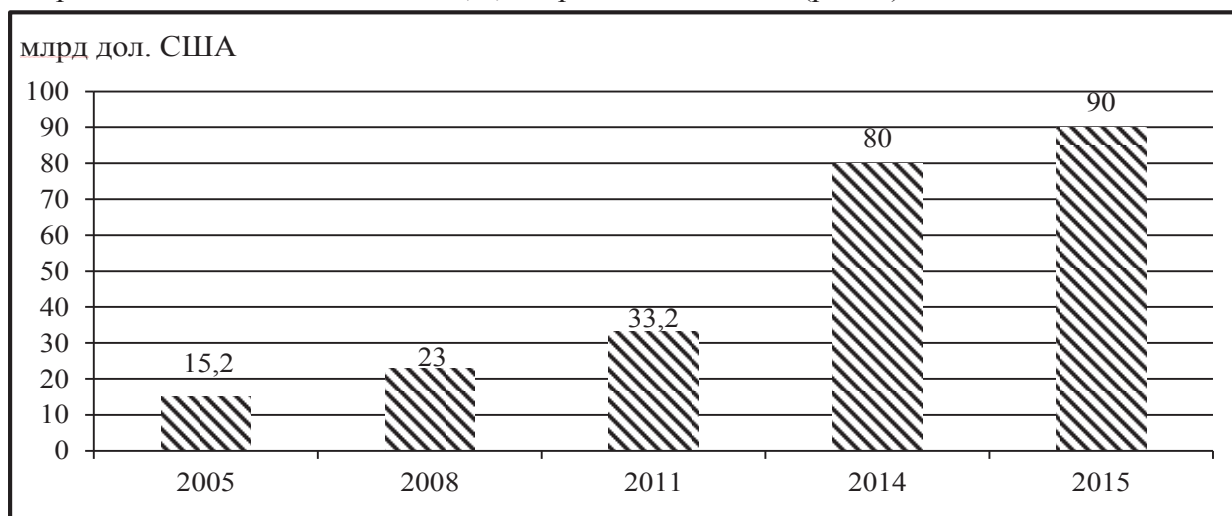

Рис. 3. Зростання світового ринку органічної продукції, 2005 – 2015 рр.

Джерело: [5].

За прогнозами експертів, у 2020 році обсяги світового ринку екологічно чистих продуктів харчування можуть сягнути 200-250 млрд дол. США [6].

Світовий ринок органічної продукції демонструє позитивну динаміку. При цьому 96% від реалізації органічної продукції одержано в сукупності у Північній Америці (50%)

та Європі (46%). На США припадає 44% роздрібного обороту органічної продукції, на країни ЄС – 41% (у тому числі на Німеччину – 14%, Францію – 8, Великобританію – 4, Італію – 3, Канаду – 4, Швейцарію – 3, Японію – 2%). На всі інші країни світу припадає лише 6% світових роздрібних продажів органічної продукції [8] (табл.).

Глобальний ринок органічної продукції 2014-2015 рр.

Країни із найбільшими продажами органічної продукції	Товарний обіг, млн євро	Країни із найбільшими продажами органічної продукції	Товарний обіг, млн євро
2014 рік		2015 рік	
США	13 325	США	15650
Німеччина	5300	Німеччина	5850
Франція	2557	Франція	2591
Великобританія	1900	Великобританія	2494
Італія	1870	Італія	1970
Канада	1126	Канада	1392
Швейцарія	789	Швейцарія	905
Австрія	739	Австрія	810
Данія	580	Данія	724
Нідерланди	496	Швеція	623

Джерело: [8].

Передбачається, що в 2020 році міжнародний органічний ринок продуктів харчування та напоїв зросте майже в 14 разів порівняно з 1999 роком. Такі темпи зростання властиві ринкам і галузям, що динамічно розвиваються, незважаючи на економічну рецесію останніх років. Вигоди для здоров'я та наявність екологічно чистих характеристик, як очікується, стимулюватиме попит протягом наступних років. Крім того, нормативно-правове забезпечення для органічного землеробства позитивно впливатиме на ринок за рахунок поліпшення харчування та якості продукції. Такі групи органічних товарів, як фрукти й овочі домінують на ринку, на них припадало понад 35% усього світового доходу від реалізації органічної продукції в 2014 році, а такі товари, як м'ясо, риба і птиця будуть найбільш швидкозростаючими секторами, орієнтовний середньорічний темп зростання – 14,6% протягом 2014 – 2020 років. Ринок органічних напоїв, а саме напої із сої, вівса та рису, становили більше 38% загальної виручки від реалізації їх у 2014 році. Існує специфіка споживання таких напоїв у різних країнах.

Розвиток ринку органічних продуктів у світі міг би розвиватися й швидшими темпами, якби не такий стримувальний фактор, як порівняно висока вартість органічних то-

варів і продуктів. Ціни на органічну продукцію набагато вищі, ніж на звичайну. Наприклад, за європейськими стандартами націнка на органічні продукти й товари є виправданою у розмірі 20-30%. А в Україні та деяких інших країнах світу в окремих випадках вартість органічної продукції може бути на 50-300% і вище, ніж неорганічних аналогів [12].

Проведений нами аналіз показує, що світовий ринок органічної продукції має високий потенціал розвитку, дає змогу агропродовольчим компаніям закріпити свої позиції в новій ніші зі зростаючою ємністю не тільки на локальних, але й на міжнародних ринках, споживачі ж мають можливість альтернативи вибору екологічної продукції.

Висновки. Протягом останніх десятиліть відбувається стрімкий розвиток органічного сектору в більшості країн світу. Проведене дослідження дало змогу встановити такі тенденції розвитку світового ринку органіки: 1) попит концентрується в розвинутих країнах; 2) зростає попит у країнах, що розвиваються; 3) відбувається консолідація гравців ринку; 4) посилюється державна підтримка виробників органічної продукції; 5) постійно поширюється асортимент органічних продуктів і товарів.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.І. Економіка аграрних підприємств: підруч. / В. І. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Бородачева Н. Спрос и предложение на рынке органических продуктов / Н. Бородачева // Агроперспектива. – 2004. - №9. – С.59-61.
3. Добыш Г. Норвежские заметки / Г. Добыш, С. Гранде // Белорусское сельское хозяйство. – 2003. – № 9. – С. 40-42.

4. *Милованов С. В.* Органічне сільське господарство: перспективи для України / С.В. Милованов // Посібник українського хлібороба. – 2009. – С. 257-260.
5. *Харченко Т.Б.* Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні / Т.Б. Харченко // Економіка АПК. – 2013. – №9. – С.37-41.
6. *Шлапак В.О.* Про вирощування екологічно чистої продукції в Україні [Електронний ресурс] / В.О. Шлапак. – Доступний з: <http://www.lol.org.ua>.
7. *Sahota A.* The Global Market for Organic Food & Drink [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.organicmonitor.com
8. The European Market of Organic Food 2011 Helga Willer, Julia Lernoud, Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) Frick, Switzerland and Diana Schaack, Agricultural Information Company (AMI), Bonn, Germany BioFach Congress 2013, Nurnberg, Session “The European Market of Organic Food”, 13.02.2013 <http://orgprints.org/22345/19/willer-2013-session-european-market.pdf>.
9. Kirchmann Holger. Organic Crop Production: Ambitions and Limitations / Springer, 2009. – 244 p.
10. Інтернет-ресурс: www.fibl.org
11. FiBL & IFOAM – Organics International (2016); The World of Organic Agriculture 2016. Frick and Boon
12. <http://organic.ua>

Стаття надійшла до редакції 14.02.2017 р.

Фахове рецензування: 20.02.2017 р.

* * *

Новини АПК

Аграрні розписки дали змогу залучити сільгоспвиробникам понад 467 млн грн

За період упровадження Проекту аграрних розписок видано 80 таких документів, що дозволило залучити сільгоспвиробникам понад 467 млн грн. Наразі розписки діють у 8 областях, й пріоритетним завданням Мінагрополітики України є поширення Проекту на всю територію країни.

Про це повідомила заступник Міністра Олена Ковальова під час засідання робочої групи з питань удосконалення механізмів функціонування аграрних розписок. У засіданні взяли участь профільні спеціалісти Міністерства, представники Аграрного союзу України, Інституту розвитку аграрних ринків, експерти Міжнародної фінансової корпорації та Європейського банку реконструкції та розвитку.

«На сьогодні аграрні розписки демонструють добрі результати. Так, видані документи дали змогу фермерам залучити понад 467 млн грн. Не було зареєстровано жодного випадку банкрутства. Нині працюємо над тим, щоб створити єдиний національний реєстр аграрних розписок, що дасть змогу поширити наш Проект на всю Україну», – прокоментувала Олена Ковальова.

За словами заступника Міністра, вже проведено підготовчу роботу щодо організації тендеру на створення єдиного національного реєстру. Впровадження в дію планується до кінця вересня 2017 року за підтримки Міжнародної фінансової корпорації.

«На березень-квітень заплановано проведення відбору розробника реєстру й організації тестового запуску. Сподіваємося, що до кінця вересня матимемо повноцінний національний реєстр, що дозволить масштабувати Проект і залучати більший обсяг фінансових ресурсів в аграрну галузь країни», – відзначила заступник Міністра.

Прес-служба Мінагрополітики України